

оцінюють стан справ в інформаційній сфері. Тільки кожний восьмий (13%) вважає, що в Україні немає проблем зі свободою слова. Водночас дві третини зазначають існування обмежень на висловлювання та поширення думок й оцінок тією чи іншою мірою. При цьому кожний п'ятий (20%) переконаний у повній відсутності свободи слова. І найрадикальніше налаштовані жителі селищ міського типу (25%) та сіл (23%). Саме вони найгостріше відчують деформованість отримуваної інформації.

Респондентів також запитували щодо причин, які породжують проблеми зі свободою слова. Їм пропонувалося вибрати серед наступних варіантів: неповнота законодавчої бази, порушення чинного законодавства центральною владою й порушення законодавства місцевою владою. Ігнорування чинного законодавства щодо діяльності медіа центральною виконавчою владою (37%) та місцевою виконавчою владою (19%) визначається населенням головною причиною проблем зі свободою слова. На відсутність відповідних законів вказує лише (17%). Висновки можемо зробити невтішні. В Україні фактично створено неконституційну модель управління інформаційним простором, де реалізується абсолютно викривлена система подання інформації.

КАТЕГОРІЯ «СВОБОДА СОВІСТІ»: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТИ ТЛУМАЧЕННЯ

Доп. – ст. викл. Опанасюк В.В.

Аналіз філософської та релігієзнавчої літератури засвідчує відсутність чіткого трактування категорії «свобода совісті». Поряд з філософським та релігієзнавчим, широко використовуються політологічний та правовий підходи до їх витрактування. Плутанина, підміна понять, що виникають в умовах методологічного плюралізму, заважають однозначному розумінню предмета дослідження, тягнуть за собою помилковість міркувань та хибність висновків.

Проблема свободи совісті має теоретичний та практичний аспекти. **Свобода совісті** – фундаментальна загальнолюдська цінність, що визнана системою міжнародного права та національними правовими системами більшості країн світу. У цьому зв'язку необхідно розрізнити свободу совісті в її загальнолюдському (недержавному) та політико-правовому (державному) значеннях. У першому випадку свобода совісті постає як *свобода людини*, тобто невід'ємна та обов'язкова, відприродна можливість її повноцінного існування. У другому – як *політична свобода*, тобто гарантоване та забезпечене державою право, що кореспондується з обов'язками, оскільки право однієї особи є межею свободи іншої. Вказуючи на вищу цінність свободи людини, теоретик лібералізму Бенжамен Констан наголошував, що «особиста свобода – це є дійсна сучасна свобода; політична свобода виступає її гарантом» [1]. Залежно від того, наскільки встановлені державою правові норми кореспондуються з природними правами та свободами людини, в тому числі й у сфері свободи совісті, визначають міру демократичності й справедливості існуючого ладу [2, с. 531].

Сучасне розуміння свободи совісті у філософському контексті означає особливу якісну визначеність людського буття, котра відображає здатність кожної людини вільно, без детермінації зовнішніми, силовими чинниками здійснювати самовизначення в духовній, світоглядній, політичній сферах, а також можливість її зовнішньої творчої та відповідальної самореалізації на основі ціннісно орієнтованого вибору [1, с. 596].

У правовому аспекті свобода совісті – це право сповідувати будь-яку релігію або не сповідати ніякої (ставитися до релігії нейтрально); заявляти чи не заявляти про свої релігійні або антирелігійні переконання; вести пропаганду релігійних та інших поглядів, відправляти релігійні культу, які не повинні порушувати громадський порядок, мораль, використовуватися з політичною метою. Забороняється дискримінація на релігійному ґрунті.

Історично зміст категорії «свобода совісті» змінювався в залежності від рівня розвитку суспільства та держави, ставлення людей до політичних орієнтацій, у першу чергу релігійних.

Домінування релігійного світогляду в період середньовіччя призвело до появи вільнодумства та визначило подальше розуміння свободи совісті з позиції відношення до релігії. Епоха буржуазних революцій XVII-XVIII ст. закріпила таке розуміння на політико-правовому рівні.

Отже, сучасне визначення свободи совісті в її філософському та правовому аспектах постає закономірним результатом історичного розвитку суспільства, уявлень про цінність особистості та особи. Розрізнення цих аспектів дозволяє визначити міру свободи совісті при її реалізації в міжнародних та конституційно-правових актах, а також в оцінюванні результатів реалізації правових норм на практиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Констан Б.* О свободе у древних в ее сравнении со свободой у современных людей (1819) // Полис. – 1993. – №2. – С.97-106.
2. *Політологічний енциклопедичний словник /* За ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіної, В.П. Горбатенка. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – 736 с.

ПРИНЦИП «ПІЗНАЙ САМОГО СЕБЕ» В РОЗУМІННІ СОКРАТА І СКОВОРОДИ

Доп. – Провозін М.В., ЕФ-65
Наук. кер. – канд. філос. наук, ст. викл. Бушман І.О.

Сократ (470-399 рр. до н. е.) народився жив і навчав у Афінах. Він брав участь у війнах Афінів зі Спартою, відрізнявся мужністю і героїзмом. До активного громадського життя не прагнув, але відрізнявся твердістю переконань і прихильністю до демократії, хоча до демократії афінської був критичним. Жив невибагливо, працював мало, був поганим сім'янином. Говорив,